Grygar a Cimrman spolu letí do vesmíru

„BAF!“, „ŇUF!“ a „MÍR ✌“, jsou tři nejkratší vzkazy, které poletí do vesmíru. Jsou mezi texty, vytvořenými účastníky soutěže *Pošlete vzkaz skřítkům*, společného projektu Ústavu fyziky atmosféry Akademie věd a časopisu Vesmír.

Pořadatelé mezi 14. dubnem a 13. květnem obdrželi celkem 682 krátkých textových zpráv od 551 autorů. Porota, ve složení fyzik Ondřej Santolík, genetik Václav Pačes, spisovatel Ondřej Neff, vědečtí publicisté Eva Bobůrková, Vladimír Kořen a Pavel Toufar, z nich pak vybrala 101 vzkaz, jež následně tým prof. Santolíka nevratně naprogramoval do paměti modulu, který bude na palubě sondy TARANIS řídit vědecké experimenty.

Soutěž *Pošlete vzkaz skřítkům* je mimořádná především díky tomu, že jde o první projekt, kdy český vědecký tým poskytl veřejnosti prostor účastnit se tímto způsobem přímo cesty do vesmíru. Dosud něco takového umožňovaly jen zahraniční kosmické agentury, většinou však šlo jen o možnost poslat do vesmíru své jméno, nikoliv poselství.

Shatterhand i křupavý křeček – s čím lidé uspěli

Do vesmíru letí (po odstranění duplicit a vulgarit) 547 jmen lidí a 101 vzkaz. Vzkazy se dají rozdělit do několika skupin, jejich autory jsou lidé všech věkových kategorií. Mezi finálovou desítkou vzkazů, o nichž porota rozhodla jednohlasně, se tak objevily oba póly. Na jednu stranu vzkaz Františka Petráska: VE SVÝCH OSMDESÁTI PĚTI LETECH JSEM SE DOČKAL NETUŠENÉ MOŽNOSTI: DÍKY VĚDECKÉ VYSPĚLOSTI LIDSTVA VIRTUÁLNĚ NAVŠTÍVIT VESMÍR, na druhé straně sdělení, v němž bylo vyplněno jen příjmení Kmec: NEMÁM JEŠTĚ JMÉNO, BUDU HO POTŘEBOVAT AŽ V ČERVNU, KDY SE NARODÍM; SNAD NA ŠŤASTNĚ PLANETĚ. ZDRAVÍM SKŘÍTKY. Babička Zdena Pokorná za svou vnučku Anetku Martínkovou zaslala vzkaz UŽ LETÍM...

Porotou oceněné byly i vzkazy vysokoškolských studentů: tříčlenná skupinka, nazývající se Matfyzácké cvičky z telefonu své členky Andrey Kolínské odeslala zprávu ve znění: ZÁKLADNÍ OTÁZKA ŽIVOTA, VESMÍRU A VŮBEC: KDYŽ OLD SHATTERHAND ZAPALOVAL KAKTUSY, KOLIK SKŘÍTKŮ PŘIVOLAL? Jiná studentka, Radka Hanečková, zase vzpomněla na svou první badatelskou hypotézu, již vyřkla ještě v předškolním věku: ČÍM VYŠŠÍ NAPĚTÍ TÍM KŘUPAVĚJŠÍ KŘEČEK. Fakt je, že je ve svých zájmech velmi konzistentní - vedle studia biologie se věnuje i pokusům v elektrotechnice.

Do první desítky se dostaly ještě vzkazy POZDRAVUJI ZLATÉ SLUNCE, STŘÍBRNÝ MĚSÍC, BÍLÉ TRPASLÍKY, ČERVENÉ OBRY, ČERNÉ DÍRY I KRÁSNOU MODROU PLANETU! autorky Ivany Frolíkové, text Andrey Kotrlové: PERMONÍCI Z PODZEMÍ ZDRAVÍ RUDÉ SKŘÍTKY NAD ZEMÍ. ZDAŘ BŮH Z OSTRAVY! i výzva Petry Rousalové, obracející se přímo k nadoblačným bleskům slovy: MILÍ SKŘÍTKOVÉ, BLÝSKNĚTE NÁM, PROSÍM, NA LEPŠÍ ČASY. DĚKUJEME.

Inspiraci ve sci-fi nezapřeli Jan Drda slovy: LIDÉ VŠECH ZEMÍ, ODPOVĚĎ JE 42! ani pan Miroslav Blafka: N 49°24,759 E 014°39,930 MÁM SBALENO A ČEKÁM. Patrně největší míru sympatií v porotě vzbudil vzkaz pana Jiřího Syřínka, který vylíčil svůj důvod, proč se potřebuje dostat na palubu sondy TARANIS jednoduše: ŽENA MI VYČÍTÁ, ŽE FURT NĚKDE LÍTÁM, TAK AŤ MÁ PRAVDU.

Do vesmíru ovšem poletí i jméno astrofyzika Jiřího Grygara, díky vyznání Alexandry Klcové: OKNA VESMÍRU DOKOŘÁN BYL POŘAD, KDYŽ JSEM BYLA MALÁ, A TEĎ JDEME STÁLE VPŘED OTEVŘENÝMI DVEŘMI. PAN GRYGAR MŮŽE BÝT PYŠNÝ. S věhlasným astrofyzikem se do nadoblačných výšin vydá rovněž Jára Cimrman, a to hned prostřednictvím dvou vzkazů. Autorkou prvního je Lucie Salašková: PODROBNÝ NÁKRES NA SESTROJENÍ KOSMICKÉ SONDY TARANIS (PŮVODNÍ NÁZEV JÁRANIS) - BYL NALEZEN ROKU 1966 V POZŮSTALOSTI JÁRY CIMRMANA. Autorem druhého je Jiří Boček: AŤ TARANIS DOKÁŽE, ŽE SE JÁRA CIMRMAN PLETE, ŽE NEJHORŠÍ ZE VŠEHO NEJSOU TRPASLÍCI.

Kompletní seznam lidí, kteří se zapojili do projektu *Pošlete vzkaz skřítkům*, najdete na stránce **skritek.vesmir.cz**

Mise TARANIS

TARANIS je sonda s hmotností dvou dospělých lidí (152 kg), nesoucí jméno keltského boha hromu. Je určena k dosud nejrozsáhlejšímu a nejúplnějšímu výzkumu krátkodobých atmosférických jevů – výbojů a záblesků gama záření – objevujících se v zemské atmosféře nad bouřkovými oblastmi (ve výškách mezi 20 a 100 km).

Mezi nejzajímavější úkoly sondy patří studium skřítků (někdy zvaných i *rudé skřítky* nebo *rudé přízraky*). Vědci tímto termínem označují tajemné a dosud málo prozkoumané bouřkové jevy, odehrávající se vysoko nad našimi hlavami. Jde o atmosférické výboje, vznikající v silném elektrickém poli přítomném nad bouřkovým oblakem velmi krátce po úderu mohutného blesku a vystřelující z výšek okolo 50 km až k takzvané hranici vesmíru kolem 100 km. Skřítci mají typicky načervenalou až oranžovočervenou barvu a mohou svým tvarem připomínat mrkev, sloup, ptačí kost, strom s kořeny, medúzu či dokonce lidskou postavu.

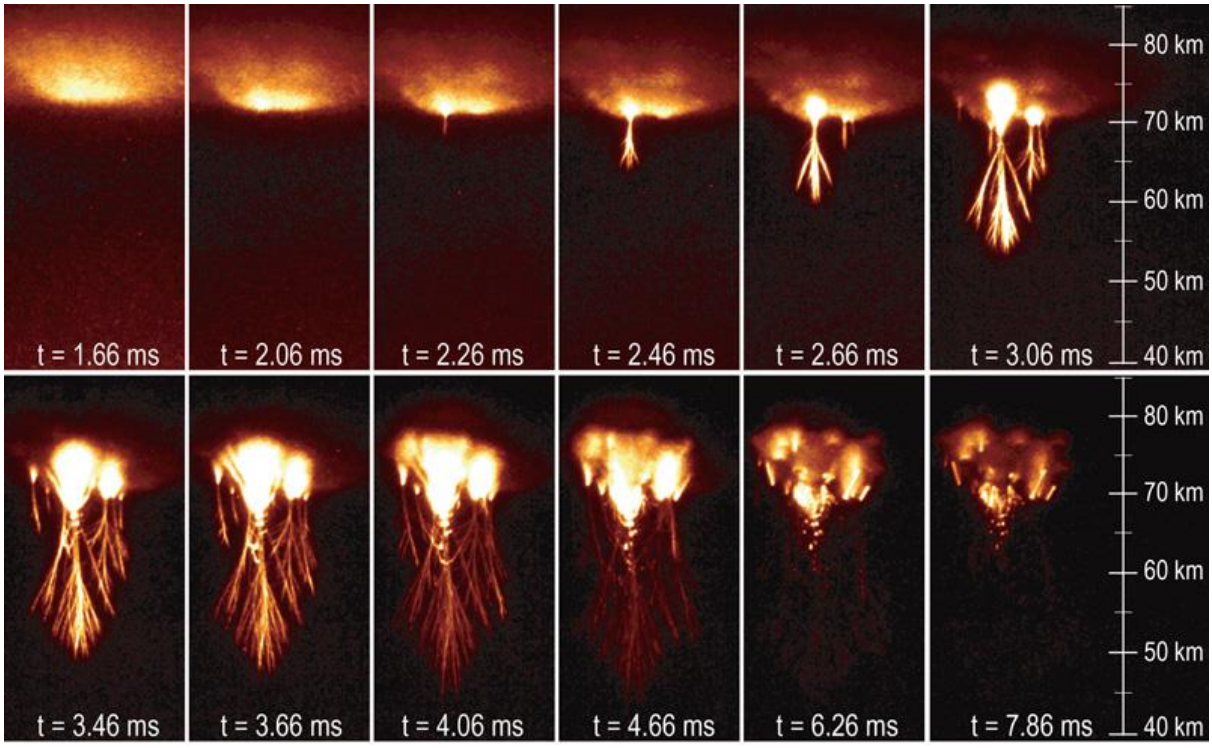

OBR: Rozvoj skřítka v atmosféře je velmi rychlý. V tomto případě téměř 8 milisekund (ms). Pro srovnání, naše mrknutí oka trvá zpravidla 200 až 400 ms. (zdroj: S. Cummer a kol., 2006)

Jejich pozorování ze zemského povrchu je velmi obtížné, proto o nich i na prahu 21. století máme stále minimum informací. Přitom, jak se ukazuje v posledních létech, jde o jev poměrně častý (současné odhady tvrdí, že asi jedno procento všech blesků je provázeno skřítky.

K prozkoumání a pochopení jevu má přispět právě sonda TARANIS. Představuje výsledek spolupráce francouzského Národního centra kosmického výzkumu CNES[1] s francouzskými institucemi LPC2E[2] či CEA[3] a vědeckými institucemi České republiky, Polska a USA.

TARANIS bude Zemi obíhat po kruhové heliosynchronní polární oběžné dráze ve výšce až 700 km nad povrchem. Podle plánu má být vypuštěna v roce 2018. Vzhledem k nezbytné době integrace a důkladných testů sondy je však třeba vědecké přístroje dokončit již letos na jaře.

Ceny

Všechny vítězné vzkazy byly v polovině května 2016 zapsány do paměti sondy TARANIS a jsou zveřejněny na internetových stránkách **skritek.vesmir.cz**. Autorům všech vybraných návrhů je na těchto stránkách k dispozici certifikát potvrzující ve formě letenky zápis jejich vzkazu do paměti sondy TARANIS.

Odesilatelům deseti nejzajímavějších vzkazů, vybraných porotou, umožníme účast na vyhodnocování testovacích dat mise TARANIS a exkurzi v Ústavu fyziky atmosféry Akademie věd, kde vzniká část českých kosmických projektů. Autorům těchto návrhů pořadatelé předali také věcné ceny – roční předplatné časopisu Vesmír, knižní ceny s populárně-vědeckou tematikou z nakladatelství Dokořán, Paseka, Prostor a Vyšehrad.

Pořadatelé

Ústav fyziky atmosféry Akademie věd – zřízený 1. ledna 1964.

Vědecko-populární časopis Vesmír – založený 3. května 1871.

Tiskové materiály elektronicky

Výsledky soutěže spolu s elektronickými letenkami s možností sdílení na sociálních sítích jsou na **skritek.vesmir.cz**. Tato tisková zpráva je vám, spolu se snímky skřítků, sondy a videem, k dispozici v elektronické formě ve sdílené složce s adresou **1url.cz/rtJis**.

Kontakt pro média

Marek Janáč, 602 662 269, **janac@vesmir.cz**

[1] https://cnes.fr/en
[2] http://lpc2e.cnrs-orleans.fr/
[3] http://www.cea.fr/